

BREVE FRA JOHAN NORDAHL BRUN

VED

BJØRN KORNERUP

I Aarenes Løb er Litteraturen om den magtfulde norske Skjald og Kirkemand JOHAN NORDAHL BRUN vokset op til et anseligt Omfang. Allerede fra Bruns egen Levetid foreligger Vennen JENS ZETLITZ's friske lille Levnedstegning (1804 i G. L. Lahde og R. Nyerup, Samling af fortjente Mænds Portraitter), men det klassiske Værk paa dette Omraade har i mange Aar været hans Sønnensøns J. N. BRUNS „Gammelt nyt om og af Biskop Johan Nordal Brun“, 1877, der bestandig citeres – og maa citeres – af alle, der beskæftiger sig med Brun. Blandt de mindre Bidrag fra det 19. Aarhundrede maa iøvrigt især nævnes D. THRAPS kirkehistorisk orienterede Karakteristik i hans „Bidrag til den norske Kirkes Historie i det nittende Aarhundrede“ (I, 1884, S. 1–62).

I nyeste Tid har Interessen for Bruns Personlighed og flersidige Virksomhed været stigende. Ud fra litteraturhistoriske Synspunkter er han især blevet belyst af FRANCIS BULL i „Fra Holberg til Nordal Brun“, 1916, og i den store Monografi „Johan Nordahl Brun“, 1919, af A. H. WINSNES. Derimod undrer man sig over, at der ikke er taget Hensyn til Brun som kirkehistorisk Skikkelse i det iøvrigt saa værdifulde Arbejde af LUDVIG SELMER „Oplysningsmenn i den norske Kirke“, 1923. Nævnes kan det endvidere, at SOFIE AUBERT LINDBÆK i „Fra det norske Selskabs Kreds“, 1913, S. 40–77 har offentliggjort Bruns „Journal“ paa en Rejse til København 1791 og en Del Breve 1804 ff. Mærkeligt nok synes dette interessante Bidrag ikke at være blevet tilstrækkeligt paaagtet i Norge.

Tohundredeaarsdagen 1945 for Bruns Fødsel den 21. Marts 1745 dannede naturligt nok et Udgangspunkt for fornyet Beskæftigelse med hans Personlighed. Som tidligere omtalt her (II. R. VI, 214) har vort Selskabs Æresmedlem, TH. BULL, i to mindre Skrifter „Biskop Johan Nordahl Brun“ og „Johan Nordahl Brun, en Minne-

tale“, begge udgivne i Anledning af Jubilæet 1945, genopfrisket Mindet om den mærkelige bergensiske Biskop. I et noget større Skrift „Johan Nordahl Brun, Præsten, Poeten, Politikeren“ (J. W. Eide, Bergen, 1945) har KARL MARTHINUSSEN, JUST BING og BERNT LORENTZEN belyst de tre Sider af Brun, som er angivet i Bogens Titel, medens EINAR DØHL i sin „Johan Nordahl Brun“, 1945, særlig synes at have haft en bredere Læserkreds for Øje.

Jubilæet har ogsaa fremkaldt Nyudgaver af flere af Bruns egne Skrifter. I den Henseende har især Cammermeyers Boghandel (Gustav E. Raabe), Oslo, indlagt sig megen Fortjeneste. Trods det ugunstige Tidspunkt midt under Besættelsen lykkedes det at tilvejebringe ogsaa i bibliofil Henseende særdeles noble Udgaver af hans „Einer Tambeskielver“ (forsynet med en fint forstaaende Indledning af FRANCIS BULL) og af „Til Nordmænd om Troeskab mod Kongen“. Det herskende Styre forbød imidlertid Udsendelsen af det sidstnævnte Skrift, som først efter Landets Befrielse kunde komme ud til Læseverdenen, men nu forsynet med et Omslag med den meget sigende Oplysning: „Dette skrift ble av Kultur- og Folkeoplysningsdepartementet i skrivelse av 16. februar 1945 nektet å utgi til Johan Nordahl Bruns 200års jubileum 21. marts 1945“.

Ganske særlig vil der dog være Grund til at fremhæve det overordentlig skønne Nytryk (fra samme Forlag) af Bruns „Udsigter fra Ulrikken“, illustreret af den unge Tegner TORSEL OLSEN, der ud fra dyb Indlevelse i Digtet med en sjældent heldig Haand har evnet i sin Kunst at genskabe baade den poetiske Stemning og den kulturelle Baggrund.

Ogsaa Johan Griegs Forlag i Bergen har i Anledning af Jubilæet udsendt en særdeles nydelig Publikation: „Johan Nordahl Brun, Selskaps- og leilighetssanger, Utvalg ved G. STOLTZ“. Udgiveren har forsynet Bogen med en Indledning, der i al Korthed giver et træffende Billede af J. N. Brun og hans Plads i det bergensiske Selskabsliv. Meget fint hedder det bl. a. her (S. 17), at som Byens aandelige Fører kunde man sammenligne ham med Dr. Samuel Johnson.

Endnu staar tilbage Udgivelsen af J. N. Bruns Visitatsdagbøger, et af de mange Arbejder, som Døden hindrede den højt fortjente Oluf Kolsrud i at føre til Vejs Ende. Som man overalt i Norden i de senere Aar for Alvor er blevet opmærksom paa den mangesidige Betydning, der tilkommer Bispenses Visitatsbøger, saaledes er der god Grund til at tro, at saadanne Optegnelser just fra J. N. Bruns Haand vil vise sig at være af ganske særlig Værdi.

Som et beskedent – og forsinket – Bidrag fra dansk Side til at fejre Mindet om den store Nordmand skal der nedenfor meddeles nogle Breve fra Johan Nordahl Brun, nemlig de Breve, der for Øjeblikket er kendt i danske Samlinger, og som ikke tidligere har været offentliggjort. Først meddeles to Breve, henholdsvis fra 1804 og 1812, det ene rettet til Biskop N. E. BALLE, det andet til hans Efterfølger paa Sjællands Bispestol FR. MÜNTER. Begge findes som egenhændige Originaler i Sjællands Bispearkiv¹. Det førstnævnte Brev har vel tidligere været kendt i Udtog paa Grundlag af Teksten i Bruns Kopi-bog og i en næppe dadelfri Gengivelse², men kan nok fortjene at kendes in extenso efter Originalen; det andet synes ikke tidligere at have været fremdraget.

Da det mod Forventning har vist sig, at det Antal Breve fra Bruns Haand, som er bevaret i Danmark, er meget ringe, er det blevet anset for rigtigt til de ovennævnte to Bispebreve at føje seks andre, hidtil uudgivne Breve fra Brun til tre danske Korrespondenter (K. L. RAHBK, H. C. KNUDSEN og N. F. S. GRUNDTVIG) samt til een norsk (G. HEIBERG)³.

Det vil maaske i denne Sammenhæng være praktisk at give en Fortegnelse over tidligere offentliggjorte Breve fra Brun til Danske. Den omfatter kun 15 Numre: 1) 1774 22. Jan. til P. F. SUHM ved Chr. Bruun i Danske Samlinger IV, 184–86, og ved Ludvig Daae i Kirkehistoriske Samlinger 2. R. IV, 174–76 (her med urigtigt Aars-tal 1777; Originalen i Ny kgl. Saml., 4°, 2125 b viser tydeligt nok 1774). 2–10) 1785–91 9 Breve til P. A. HEIBERG ved S. Birket Smith i dennes Til Belysning af literære Personer og Forhold, 1884, S. 74–90. 11) 1786 19. Juli til J. C. TODE i Archiv for Psychologie, Historie, Literatur og Kunst, udg. af N. C. Øst, IV, 1825, S. 99–100. 12) 1791 5. Novbr. til Grevinde SOPHIE HEDEVIG SCHULIN f. WARNSTEDT ved Louis Bobé i Personalhistorisk Tidsskrift 8. R. VI, 81–82 (hertil kan føjes, at Bruns Forhold til Louisekilden ved Frederiksdal allerede er belyst af ham selv i et Digt til Grevinde Schulin (Johan Nordahl Bruns Mindre Digte, 2. Udg., 1818, ved C. Brun, S. 351–53)). 13) 1798 3. Septbr. til N. E. BALLE i Jens Møller, Biskop Dr. Nicolai

¹ Det første i Pakken: Indkomne Sager fra Korrespondenter uden for Stiftet, det andet i Pakken: Breve fra danske og udenlandske Biskopper.

²J. N. Brun, Gammelt nyt om og af Biskop Johan Nordal Brun, 1877, S. 213–14.

³ Originalerne til disse Breve findes alle i Det kgl. Bibliotek henholdsvis i Ny kgl. Saml., 4°, 2494 (Rahbek); Ny kgl. Saml., Fol., 1933 (Knudsen); Nyere Brevsamling D (Heiberg); og Grundtvigs Papirer Fasc. 443.

Edinger Balles Levnet og Fortjenester, 1817, Tillæg, S. 159–62. 14) 1806 5. Juli til J. P. MYNSTER i Af efterladte Breve til J. P. Mynster, 1862, S. 21. 15) 1812 25. Febr. til N. F. S. GRUNDTVIG i Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, udg. af Georg Christensen og Stener Grundtvig, I, 1924, S. 62–63.

De nedenfor gengivne Breve indeholder flere interessante Oplysninger og Udtalelser og bærer i hver eneste Linie Præg af Johan Nordahl Bruns dybt originale, skarptskaarne Personlighed. Af Agtelse for Brevskriveren er de her tilstræbt gengivet ganske bogstavret, skønt flere Egenheder maaske snarere er at opfatte som grafiske end som ortografiske Ejendommeligheder.

I.

Til Biskop N. E. Balle.

Bergen 14 Januarij 1804.

Velan da! Gud og Kongen har vildet: Ieg komer ogsaa at begiere Velsignelsen af vor Kirkes første Mand¹. Til denne Kirkeskik skulde Ieg glæde mig, som til en virkelig Fæst. At end engang høre Guds Ord uforfalsket af vor grundlærde Balle, vil være nye Ollie i min Lampe, og personlig at befæstes i den Gunst, Deres Hoyærværdighed meer end een Gang skriftlig har betegnet mig, vil vederqvæge min Aand². Men res angusta domi har altid strøed sin Malurt paa alle mine Glæder: At bestemme min Reise saa oeconomisk, som mueligt, er mig kun alt for vigtigt. Thi beeder Ieg mig ærbødigst, saasart mueligt, underrettet Om Ordinationens Dag. Ieg forbereder p. t. ike mindre, end 90 Unge til at confirmeres Søndag Effter Paaske. Forlade denne Gierning halvgiort vilde være dem og mig lige smerteligt. Rygtet har nævnt Christi Himelfarts Dag³. Mellem 9de April og 9de Maij var Lands Reise herfra umuelig og til Vands Ia det ønskede Ieg vel helst, visselig ike af Magelighed Men for at spare. Det

¹ Den 6. Januar 1804 var Brun blevet udnævnt til Biskop over Bergens Stift, og Kristi Himmelfartsdag, den 10. Maj s. A., blev han indviet til sit nye Embede i Vor Frue Kirke i København af Biskop N. E. Balle (J. N. Brun, anf. Skrift S. 213 ff.).

² Om Bruns høje Værdsættelse af Balle jvfr. bl. a. Jens Møller, Biskop Dr. Nicolai Edinger Balles Levnet og Fortjenester, 1817, Tillæg, S. 159–62, Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge 2. R. VIII, 554–55, og Sofie Aubert Lindbæk, Fra det norske Selskabs Kreds S. 70. Jvfr. nedenfor S. 112.

³ Jvfr. ovenfor. Meget indgaaende Beskrivelse af hele Bispevielsesakten findes i Theologisk Maanedsskrift for Fædrelandets Religionslærere, udg. af L. N. Fallesen, 1804, I, 625–716. Bruns Prædiken er trykt sst. S. 692–714.

gaaer og snart, naar Vinden blæser og i en Maaned paa den Tiid af Aaret skulde man dog ike formode nogen Passat fra Sønden. Overalt maatte Ieg da lade det komme derpaa an. Her maa Ieg atter være frie nok til at spørge: hvo prædiker, den ældste, eller den yngste? Blev Tiiden og Reisen ut supra, maatte Ieg ærbødigst beede mig derfor befriet, Da Ieg maaskee først kom for nær ind paa Tiiden. Men blev ordinationen berammet til effter Pinstie [sic], da skulde Ieg med Guds Hielp være betids paa Plætten, beredvillig til at prædike, eller ike prædike, alt som man befallede. Tør Ieg haabe, om kun ved Deres Hoyærværdigheds Famulus Svar herpaa med omgaaende Post?

Give nu Gud, at alt maa skee til hans Ære! Ingen kan see og føle bedre end De, hoygunstige Velynder, at Tiiderne ere onde. Ogsaa Ieg er for gammel til at være glad i forfængelig Ære og kiender dog allerreede af 6 Aars Erfaring Embedets Byrder¹, blandt hvilke den tyngste for mig – Tiidernes Aand – vilde Ieg følge den, Jeg kunde nok og skulde da have Vind og Strøm med mig. Intet er lættre, end at stiele paradoxa fra Tysken; Men Ieg afskyer dette Væsen. Mit Valgsprog er: Semper idem. Imidlertid er det forsmædeligt, at skiæggeløse Drænge skulle paa Prænt fradømme os Selvtænsksomhed, fordie vi ike neologuere.

Gud skiænke Deres Hoyærværdighed sine beste Glæder i det nye Aar og spare Dem i mange Aar for vor Kirke og for Deres inderlig hengivne og

ærbødigste Tienner

J. N. Brun.

Til S. T. hr. Biskop Balle.

2.

Til Biskop Fr. Münster.

Bergen den 26de September 1812.

Med forrige Post beordrede Ieg ved h. Kasserer Emanuel Hoë² Min Gield til Londons Kirke³ betalt endog for 1812, som først i næste

¹ Fra 1797 havde J. N. Brun været konstitueret til at bestyre Bergens Bispeembede paa eget An- og Tilsvar (J. N. Brun, anf. Skrift, S. 205). I Kancelliets Forestilling af 23. December 1803 indstilledes Brun til Bispeembedet med den Begrundelse, at han „allerede i en deel Aar . . . i Biskop Irgens's svagelige Alderdom, hæderligen har forestaaet denne Bispestoel, og han er bekiendt af udmærkede Talenter, Kundskaber og Retskaffenhed“ (Danske Kancelli, 1. Dept., Forestillinger 1803 Nr. 173).

² Emanuel Hoë, død 8. April 1833, 72 Aar gl. (V. Richter, 100 Aars Dødsfald, S. 497). Jvfr. S. Birket Smith, anf. Skrift, S. 79, 82.

³ Den 17. Maj 1720 og 7. Juni 1740 var der ved kgl. Foranstaltning blevet

Aar indkommer. Min Brev-Gield til Rigernes første Biskop synes Ieg at betale i Dag; Men der blive altid restencer. Tak, hoygunstige for 2de dyrebare Breve og for Programmet¹ med det Siste. Alt for svag i det Coptiske og uindviet i Gnostikkernes Mysterier, bliver Ieg dog altid stolt af en Formand som træder frem og beviiser ved Lærdom sin Ret til at være vor Formand. Ieg var dog altid Lærd nok til at skønne paa andres hoyere Lærdom; Men Ieg begyndte for tilig at practicere til at gaae høyt i Theorien². Min siste Practica var 2 Maa-neders Visitats. I den Tiid 50 lange Søe-Miiles Reise, 9 offentlige Taler, ingen under $\frac{3}{4}$ Time, alle uden Papiir³. Et gammelt forslidt Hoved maa dog holdes i godt Luune for at præstere saadant, naar man ike skal give Vaas eller quidquid in buccas venerit.

Gud give os nu Viisdom til at udfinde det gavnlige for Geistligheden, hvis Røst maa være komen for vor bliide Fridrichs Øre. Kun skikket til maaskee endnu at styrke de Ting, som ville døe, var Ieg altid fattig i Aanden, naar det galdt Omstøbninger. Hr. M. F. Irgens maa skynde sig hjem; Han er sandelig den klogeste i alle geistlige Sager i vor heele Bye⁴; Man vil behøve hans broderlige Veiledning, naar nu Bull⁵ og Ieg spørge Bye-Præsterne: Hvordan ville i nu have det? Regulativet for Hedemarken⁶ er ike besælet af Guds Riges

tilsikret den danske Kirke i London et aarligt Kontingent af hver Kirke i de danske og norske Stifter (E. F. Wolff, Samlinger til Historien af den danske og norske evangelisk-lutherske Kirke i London, 1802, S. 212 ff., 349 ff.).

¹ Fr. Münter, *Odæ Gnosticæ Salomoni tributæ, Thebaice et Latine, præfatione et adnotationibus illustratæ*. Programma Synodale. Hafn. 1812.

² Jvfr. lignende Betragtninger af Brun om Forholdet mellem det teoretiske og praktiske i hans Livsudvikling i et Brev 1813 i *Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge*, 2. R. VIII, 555.

³ Om Bruns betydningsfulde Visitatsvirksomhed jvfr. J. N. Brun, anf. Skrift S. 284 ff. D. Thrap, *Bidrag til den norske Kirkes Historie i det 19. Aarhundrede I*, 7 ff.

⁴ Marcus Frederik Irgens (1764–1822), øverste residerende Kapellan ved Domkirken i Bergen 1796, Sognepræst ved Korskirken sst. 1812, siden Stiftsprovst. Irgens var Repræsentant for Tidens konservative Retning og derfor yndet af J. N. Brun (J. F. Lampe, *Bergens stifts biskoper og præster efter reformationen I*, 89–90). Dette udelukkede dog ikke nu og da en vis Spænding mellem Brun og Irgens, saaledes netop i Efteraaret 1812, da Irgens var draget til København, hvor det lykkedes ham, vistnok især ved Fr. Münters Hjælp, men mod Bruns Indstilling, at blive forflyttet til Korskirken (J. N. Brun, anf. Skrift S. 509–10).

⁵ Johan Randulf Bull (1749–1829), fra 1802 Stiftamtmand i Bergens Stift og Amtmand i Søndre Bergenhus Amt, siden Højesteretsjustitiarius (Jens Bull, *Den trønderske slekt Bull*, 1938, S. 214–20).

⁶ Den 14. August 1812 var der blevet fastsat et meget detailleret Regulativ

Aand. Dette positive Maximum afskiær Baandet mellem Menighed og Lærer. Præsten der, skjønt et Vaut-rien, kan spørge Almuen, og Almuen den værdigste Præst: Er Ieg ike forligt med dig om en Penning? I 30 Aar i Korskirken¹ – hvor mangen muntrende Belønning i Gaver, som bare Hiertets Præg? Hvad Lov byder, glæder ikke. Vel skal ike Korskirken sige, at den har gjort Nordal Brun rig og med min Indkomme da, maatte Ieg nu betlet; Men daglig at overbeviises om Biefald Og Kierlighed, hvor sødt for et følsomt Hierte?

Nu har Ieg visiteret Bergens synderlemmede Stift 3 Gange rundt og, hvad ingen Bisp, holdt Forretning i 36 Annexer, samt i Iustedahls Kirke tæt under Gletschen². Mit Kald til Annexer læsde Ieg Marc. X. 38. Min aabne Fod piinede mig stundom³ Men at anammes i ubesøgte Afkroge, som en Guds Engel af ufordærvet Norsk Almue, var Balsam paa Saaret. Tilgiv Egoismen i følgende Fortælling: Denne Gang ved Annexet Ølmem i Sognedahl⁴ maatte Ieg i- og afklæde mig i nærmeste Bonde-Stue; Did strømmede effter Tiennesten Adskillige og begloede mit Kommandør-Ornat⁵. Vertinden med prægtige Taarer i de gamle Oine peegede paa Ordenen og sagde i sit Bondesprog, som Ieg her oversætter uden Tilsætning: „O! Ia dette der er ret vakkert; det har nu vor gode Konge givet en brav Mand; Men det Guld, jeg i Dag fik af denne Mund, er komen fra Gud, det haaber Ieg med Iesu Hielp at føre med mig til Graven.“⁶ See! høygunstige Hr. Broder! Dette beregner Ieg til mit Kryds-Togs Spolia opima.

for Sognepræsternes Indkomster i Hedemarkens Provsti (Danske Kancelli, 1. Dept., Registrant 1812, Nr. 322).

¹ 1773–1804 havde Brun været Sognepræst ved Korskirken i Bergen, fra 1793 tillige Stiftsprovst.

² Om Bruns Visitats i Jostedalen se D. Thrap, anf. Skrift I, 8. Claus Pavels's Dagbøger for Aarene 1817–1822, udg. af Ludvig Daae, I, 206.

³ En Aarrække led Brun af en Benskade, vistnok Rosen i den ene Fod (J. N. Brun, anf. Skrift S. 532).

⁴ Gaarden Ylmeim (Ølmem) i Sognet Norum, Anneks i Sogndal Herred (O. Rygh, Norske Gaardnavne XII, 99).

⁵ Brun var blevet udnævnt til Kommandør af Dannebrog den 28. Januar 1812.

⁶ Lidt anderledes gengiver Brun denne Udtalelse i sin Visitatsbog, hvor han i Anledning af en Visitats i Ølmem fortæller, at en „matrona rustica“ sagde disse Ord: „Aurum externum mitto, sed aurum istud intus in pectore, quo nos ditavit loqvens episcopus, unice miror; illud enim a rege tantum, hoc a Deo et cuius facit qvam paucissimos participes“ (Biskop Johan Nordal Bruns dagbok paa visitatsreiser i Sogn. 1802 1806. 1812. Ved Per Tang under Medvirkning af Oluf Kolsrud, 1912, S. 29 (Særtryk af Tidsskrift utg. av Historielaget for Sogn Nr. 2, 1912)).

Gud signe den Munther, som vil besørge os korrekt Udgave af Luthers Katekismus hvilken dumdristige Trykkere ellers tillade sig at forplumre¹. Med Længsel seer Ieg i Møde nyt Provstevielses Ritual², med Længsel venter Ieg Exemplarer af Epistola encyclica³. Vi anstrænge os med Liv og Siel til radical Forbedring i vort elendige Skole-Væsen paa Landet, men vort ulyksalige Pænge-System gjør enhver fornufftig og velgiørende Plan næsten umelig.

Gud løse nu snart den politiske Indvikling, at vi dog maatte beholde vor gamle Selvstændighed og vort Pængevæsen komme nogenlunde tilbage til det Gamle. Mon ingen Biskop rører sig angaaende Tillæg til Comptoir-Hold? Stiftamtmand Bull har faaet 3000^d. Ieg burde Forholds mæssig faae 1000⁴.

Pax tecum, Domine plurimum reverende! et cum domo tua et com [sic!] omnibus, qvæ tua sunt. Amen.

J. N. Brun.

Til S. T. Hr. D. Th. og Biskop Munther Kommandør og Ridder af Dannebroke samt Dannebrog's Mand.

3.

Til Professor Knud Lyhne Rahbek⁵.

a.

Bergen d. 5te Maj 1793.

Det er længe siden jeg sender Dem, hoystærede med Posten en liden apocryphisk Fortælling, om De havde Lyst at indføre den i

¹ Paa Fr. Münters Initiativ blev Direktionen for Waisenhuset ved kgl. Resolution af 4. Januar 1813 bemyndiget til at besørge en Oversættelse af Luthers lille Katekismus, som skulde autoriseres og saaledes raade Bod paa den herskende Vilkaarlighed paa dette Omraade. 1814 udkom under Medvirkning af J. P. Mynster den nye Udgave (jvfr. J. P. Mynster, Blandede Skrifter V, 278-84).

² Et saadant kom ikke, men Münter var stærkt optaget af at udarbejde Bispevielsesritualer. 1811 var udkommet et den 8. Juni 1811 approberet „Ritual for Bispevielsen den 11. August 1811“ (1830 kom et nyt af samme Art, approberet 17. Maj 1830). Jvfr. J. N. Brun, Gammelt nyt S. 237, Noten.

³ *Episcoporum ecclesiae Danico-Norvegicae Epistola encyclica ad clerum utriusque regni de officiis, qvæ edicto regio d. XVIII Octobris CIOIOCCXI promulgato sacrorum ministris iterum sunt injuncta.* Havn. 1812.

⁴ Om Bruns Vanskeligheder ved at opnaa Kontorholdsgodtgørelse (forhøjet 1811 og 1813) se J. N. Brun, anf. Skrift S. 525, 528.

⁵ Om Rahbeks gennem Aarene noget svingende Forhold til Brun se S. Birket Smith, anf. Skrift S. 74, 75, 159. J. N. Brun, Gammelt nyt S. 79. K. L. Rahbek, Erindringer af mit Liv III, 59-61; IV, 11, 13, 31.

Deres Tilskuer¹; Jeg sender Dem atter her et Eventyr, hvis skiødesløse Sprog med Fliid er stemt i den Tone, i hvilken man i Vennelav ved et Glas Viin pleyer at fortælle smaa Historier². thi da jeg declamerede det, siddende og uden ad, maatte det just være saadant, at det ike skulle opfordre mig til nogen værdig Anstand, eller betydelig gesticulation. Vil De indrykke Eventyret som en Theater-Nyhed fra Bergen i Deres Tilskuer, staaer det til Dem. Tak og Priis for Tilskueren og i sær for en Dansk Mands Tanker om revolutionen i Frankrig³. Med den deri herskende Politik sympaticerer min heele Siel.

Jeg har givet Hoe⁴ Ordre at levere Dem et Exemplar af min Republikken paa Øen⁵. Et Rygte har sagt, at De vil fra Kiøbenhavn, det er dog vel ikke sandt? Min Respect for det Norske Sælskab!

til S. T.
h. Professor
Rahbech.

J. N. Brun.

b.

Høystærede h. Professor!

Tak for Sist paa Bakke-Huus. Ieg er frie nok til at sende Dem her en heel Bog, ike dog for at besvære med dens Giennemlæsning, men for at spørge, om De vel vilde unde Dedicationen⁶ et Stæd i Minerva? Kunde h. Mynster faae det, som paa samme Vei er gangen

¹ Synes ikke trykt, i hvert Tilfælde ikke med Forfatternavn.

² Formentlig „Eventyr, fortalt over Bordet den 22de April for de Selskaber, som i Bergen havde opført Sørgespillet Einar Tambeskiælver og Skuespillet Republikken paa Øen. 1793“ (Johan Nordahl Bruns Mindre Digte, 2. Udg. ved C. Brun, 1818, S. 343-48).

³ „Den danske Tilskuer“ 1792 Nr. 68-69 indeholder „en dansk Mands Betragtninger i Anledning af Frankerigs Revolution“. Forfatteren (Rahbek) vil heri henlede „Tænksomheden“ paa denne Begivenhed, for at baade Fyrster og Folk kan uddrage vigtige Lærdomme af den. Særlig betoner han (S. 545) Vigtigheden af „ikke at rokke de Dæmninger, der standse Almuens Frembrusen“. I sine Erindringer (IV, 195) mindes Rahbek med kendelig Glæde det „hæderlige Bifald“, disse Betragtninger indbragte ham fra Nordahl Brun.

⁴ Jvfr. ovenfor S. 118.

⁵ J. N. Brun, Republikken paa Øen. Et Skuespil i Fem Handler, bestemt til den 28de Januarii 1793. Bergen 1793.

⁶ I Minerva 1806, III, 132-37 findes „aftrykt efter den høiærværdige Forfatters Begiæring“ Dedikationen til Biskop N. E. Balle i J. N. Brun, Tolv hellige Taler, 1806. Heri stiller Brun sig ved Balles Side i Kampen for Bevarelsen af de overleverede Gudstjenesteformer.

et Skrit viidere, end Ieg turde, saa har Ieg ogsaa Haab¹. Skulde Æstetikkeren for Resten have Taalmod at læse noget af denne Bogs brændsaltede Orthodoxie, maatte det være N° 7 pag. 80, hvor jeg, ordinerende min Søn, maler paa min Viis Fader-Hiertets Følelser². Er De just ike selv Fader, saa har De dog heldigen studeret det menneskelige Hierte. Ieg skriver dette paa Visitas³; thi hid sendte man mig til min store Glæde Minerva for April. Ædle Mand! De kommer vor Zetlitz⁴ ihu? Ieg maatte elske Dem, om det ogsaa kun var derfor.

J. N. Brun.

Lindaas Præstegaard
Den 5te Julij 1806.

[Udskrift:] Høyædle H. Professor . . .⁵
anbefalles velædle h. Sagen junior til ufortrøden Befordring ved Leylighed.

c.

Bergen 23de Januarij 1809.

Indsluttede Foster har Faderen, vor Fælles Ven anmodet mig at betroe til hoystærede h. Professors Pleye overladende Dem om og paa hvad Maade best, det kan see Dagen⁶. Kun Dedicationen in triplo mishager mig. Til os to taler vist nok hans Hierte, men vi viide jo desuden, hvad hans Hierte vil sige os, og det kommer ike Verden ved. hvad om De udelukte dem begge? Og loed kun den til Moltke⁷ staae; vi to ere heller ikke, men trænge til Mecoenater.

¹ J. P. Mynsters bekendte Afhandling „Om den foreslagne Forandring ved den offentlige Gudsdyrkelse“ i *Minerva* 1806, II, 74–112, genoptrykt i J. P. Mynster, *Blandede Skrifter I*, 309–37. Jvfr. hertil Bruns Brev 1806 til Mynster i *Af efterladte Breve til J. P. Mynster*, 1862, S. 21.

² J. N. Brun, *Tolv hellige Taler, ni Præstevielser, to Indsættelser og een S[k]jærtorsdagsprædiken*. Alle holdne i Bergen. Bergen 1806. S. 80–96 findes *Talen ved Indvielsen af Christen Brun (1778–1847)*, siden *Stiftsprovst i Bergen*, til personel Kapellan ved Korskirken i Bergen 1803.

³ I Lindaas hos Sognepræst Arnold Meyer (1743–1815).

⁴ Digteren Jens Zetlitz (1761–1821), fra 1800 Sognepræst i Vigedal, siden i Kvitesejd. Muligvis sigtes der til Zetlitz' Oversættelse af udvalgte Breve af Horats, som kom i Rahbeks *Ny dansk Tilskuer* 1808, II. – Om Bruns Forhold til Zetlitz se især Sofie Aubert Lindbæk, *Fra det norske Selskabs Kredse*, S. 61–72.

⁵ Resten nu fraklippet.

⁶ Da Rahbeks *Tidskrifter* „*Minerva*“ og „*Danske Tilskuer*“ ophørte at udkomme 1808, er denne, iøvrigt ubekendte, litterære Plan maaske ikke blevet ført ud i Livet.

⁷ Antagelig Præsidenten for *Danske Kancelli*, Gehejmekonferensraad Frederik

Ieg takker Dem hoytiidelig for Deres hædrende Effterskrift i Tilskueren¹, hvor De indrykte mine Bergenske Baggateller. Vor republica literaria gaaer ellers i Snørliv og er trangbrystet. Her passerer altsaa intet, værdt at nævne; kun holder Ieg af Sagen for en Sælskabs Sang, han nyelig har digtet²; Den er inderlig vakker: Texten er Norges pligtskyldige Taknæmmelighed for de Danskes broderlige Sæmmeskud til Norske Krigere. Han besøger den vel selv hist eller her trykt. – Et glædeligt Nyt Aar, om det ellers lader sig haabe.

J. N. Brun.

[Udskrift:] Et Manuscr . . . til S. T. H. Professo . . .³.

4.

Til Sognepræst Gabriel Heiberg.

Bergen 19de November 1808.

En Pung forseiglet, men hvori nøye taalt 34rd 3 ort klingende Mynt rigtig modtaget vil blive meer end behøves. Kun 27rd 48 β antegnede jeg paa Ansøgningen. Ieg meener den skal gliide derfor⁴. I Dag gaaer det need, maatte det kun gaae. Dog nu haabe vi Postenes sikrere Gang, da vor herre dog med Nat og Storm i Vintermaanederne byder Sørøveren at krybe ind i sine Huuler.

De h. broder, som boer in extremis, synes vel, De veed ike stort politisk; Men vi viide sandelig ike stort meere. Her snakkes vel om Freed, siden Alexander og Napoleon ventelig snakke derom i Erfurth. Men Stormen i Spanien maatte lægge sig først⁵. Gud see til os! Alt kniber her. Dog er vel Bergens Stift det lykkeligste i Norge. Paa

Moltke (1754–1836), tidligere Stiftamtmand i Akershus Stift. Han hørte til Bruns Korrespondenter (A. H. Winsnes, anf. Skrift, S. 115, 138, 156, 228).

¹ Brun sigter utvivlsomt til Rahbeks Efterskrift til Dedikationen af „Tolv hellige Taler“ i Minerva 1806, III, 137 ff.

² Muligvis sigtes der til en af de to fra Aaret 1808 stammende, i J. B. Halvorsen, Norsk Forfatter-Lexikon 1814–1880, V, 13 registrerede Selskabsange. Lyder Sagen (1777–1850) var fra 1805 Adjunkt ved Bergens Katedralskole.

³ Resten mangler nu.

⁴ Der er forgæves eftersøgt, hvad her sigtes til.

⁵ I September 1808 mødtes Napoleon og Aleksander I i Erfurt. I Erfurtkonventionen af 12. Oktober bestemtes det bl. a., at der skulde skaffes den danske Konge en Skadeserstatning for de Ofre, han havde ydet. – I Slutningen af Aaret erobrede Napoleon Spanien.

Søndag skal Rein indsættes i Nyekirken¹. Skade, at De, der var saa skikket til at være mit iblandt os, er saa langt borte. Men lev med alle Deres vel, saa lever De dog bedre end Deres Ven.

J. N. Brun.

[Udskrift:] Velædle Velærværdige og høylærde h. Gabriel Heiberg Sognepræst til Selløe².

5.

Til kgl. Skuespiller H. C. Knudsen.

Bergens Bispegaard den 6te October 1813.

Det blev altsaa Deres Velædelheds Talenter forbeholden at virke hos os en gros, hvad Ieg og andre have længe fusket paa en detail³, Ogsaa er det Deres Triumph at have ræddet Bergens Ære mod en Mistanke, den eeneste, man maaske med nogen Grund kunde have mod Bergen, at vor *Kunst-Sands* ikke var saa opvakt, som i de 3 andre Stifts-Byer. Deres Udbytte fra os beviiser nu det Modsatte. Nu ere vi stolte nok til ikke at ansee for Smiger, Naar h. Knudsen tilstaaer, at han fandt her mere, end han ventede. –

Men Eet ventede han maaskee, som han slet ikke fandt – Noget fra en Nordahl Brun, som kunde slaae ind i hans Fag. – Ieg udbeeder mig kun den Godhed, at De vil sige alle forekommende Musernes Sønner, at Nordahl Brun er ikke mere, eller at han fra 5te Januarij d. a. har trukket sig ind i Kirken, som Sneflen i sit Huus for at glemme

¹ Digteren Jonas Rein (1760–1821) var den 1. April 1808 blevet udnævnt til Sognepræst ved Nykirken i Bergen (J. F. Lampe, anf. Skrift I, 120–22).

² Gabriel Heiberg (1769–1838), fra 1806 Sognepræst i Selje, siden i Manger (G. F. Heiberg, Slægten Heiberg, 1907, S. 210. J. F. Lampe, Bergens stifts biskoper og præster efter Reformationen I, 359–60).

³ Kgl. Skuespiller Hans Christian Knudsen (1763–1816) foranstaltede siden 1801, men især efter 1807 „Nationalfester“ mange Steder i Danmark og Norge for ved sin Sang at tilvejebringe Midler til Understøttelse af de i Krigen kvæstede eller af de faldnes efterladede Hustruer og Børn. Ogsaa til Bergen kom Knudsen, hvor hans patriotiske Optræden fandt megen Paaskønnelse bl. a. i Form af et pragtfuldt Sølvkrus, der blev ham skænket den 6. October 1813. Ikke mindst J. N. Brun følte sig tiltalt af Knudsens utrættelige Virksomhed i Fædrelandets Tjeneste og skrev om ham disse Linier: „Mod, Troskab, Tapperhed og hvad som giver Ære, | Det skal gamle Norge nu af danske Knudsen lære“ (Personalhistorisk Tidsskrift 6. R. I, 71. – Det her gengivne Brev viser, at de ikke – som man har sagt – kan være ment satirisk). Jvfr. iøvrigt Robert Neiiendam, Skuespiller og Patriot (Uddrag af H. C. Knudsens Dagbøger), 1925, især S. 22–23.

de skønne Videnskabers Verden og blive glemt af den¹; beviis mig dette Venskab paa Grund af hvad vi to endnu have tilfælles; thi vi ere begge *Dannebrogs mænd*². Selv ønsker Ieg det antaget, som et Beviis for, at Ieg ike endnu aldeeles gaaer i Barndom, at Ieg er bleven klog nok til aldrig mere at skrive eller tale i bunden Stiil, medens Ieg med Følelse kan læse det Bedre, som en og anden Nutiidens Skiald har digtet.

Til Sist ønsker Ieg den Gavn virkende og uegenyttige Kunstner vedvarende Held og fornyet Krafft til, om mueligt, at trodse Alderdom længere end Undertegnede 6gaarige Olding.

J. N. Brun.

til

Velædle h. Knudsen Kongelig Dansk Skuespiller Og Dannebrogsmænd.

6.

Til Pastor N. F. S. Grundtvig.

Bergen 21 Martij 1815.

Velærværdige h. Broder!

Min Tak for Bog og Brev er oprigtig, skjønt den kommer, Ieg føler det med Harme, meget for silde; Men mellem os og Eder er bleven et svælgende Dyb mere befæstet end før.

Ieg, i Dag 70 Aar, har længe bemærket Dem, unge Broder! med Glæde. Allerrede Deres Prædiken, for hvilken man angreb Dem, var Vand paa min Mølle³. Ieg saae meget fra Dem siden i den Aand, som Ieg elsker og ærer langt over Alt, hvad de saa kaldte stærke Aander give Navn af Aand. Vel er og bliver Ieg ikke eenig med Dem i meget og mangt om Nationers relative Værd, om Oldtidens Helte, om den profane Histories Karakteristik⁴; Men det er kun

¹ Den 5. Januar 1813 udkom Forordningen om Oprettelsen af Rigsbanken og Inddragelsen af Kurant-Rigsdalerne („Statsbankerotten“). Brun protesterede herimod i det (supprimerede) anonyme Skrift: „Om Vexelobligationer i Anl. af Forordn. 5 Januar 1813“.

² Knudsen var 1809 som den første danske Skuespiller, der dekoreredes, blevet Dannebrogsmænd (jvfr. Robert Neiiendam, anf. Skrift S. 18–19), Brun fik Sølvkorset 1813.

³ Der sigtes til Striden om Grundtvigs berømte Dimisprædiken „Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Huus?“ 1810.

⁴ Brun tænker vistnok paa Grundtvigs Udtalelser i hans „Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng“, 1812.

Meeninger uden synderlig Indflydelse paa Menneske-Slægtens Vee eller Vel. Men vi ere saa saare eenige i at troe Sandhed til Salighed, Bibel-Religion, Forsonings Læren &c. og i at prædikke den med Varme uden at bøye os for den kolde Modens Tone. Altsaa vandre vi paa een Vei, til eet Maal, Og samles med Guds Naades Biestand der, hvor vi skulle blive eenige i Alt og see de mindste Hiul bag fra i det store Uhr, hvorpaa vi her i det høyeste kun saae Time- og Minut-Viisers Bevægelse.

Ieg seer af h. Broders Brev, at dog noget af Mit maa være kommet til Deres Kundskab, skjønt jeg falbød og anmelder næsten Alt kun i Norge, alt siden 1773¹, da dansk Kritik begyndte at tage Partie mod mine Produkter. Indlagde Tale for de Fattige² har De altsaa vel ike læst og ingenlunde Manuscriptet, hvilket jeg ganske voldgiver Dem, om De vil lade det trykke og dertil finder Forlægger³; dog maatte et Par forudsendte Ord af Dem vise, at De gjorde det proprio motu. Ieg bør ike engang forlange af Dem, hvad Ieg selv nægtede Entrepreneurerne, strax effter at Talen var holdt, og til hvilken Benægtelse jeg da troede at have Viisdoms Medhold, tilfreds desuden den Gang med at have talet den for 16 à 1700 Tilhørere. Tittelens Bizzarrierie turde maaske give Forlæggeren Aftræk. De og Ieg, min Ven! Vi, som have den samme store ypperste Præst, *lader os holde fast ved Bekiendelsen*⁴.

J. N. Brun.

¹ Rigtigere: 1772 (jvfr. A. H. Winsnes, Johan Nordahl Brun, S. 48).

² Formentlig: I. N. Brun, Tale, i Nykirken den 1ste April, Klokken 8 Eftermiddag, holden i Understøttelses-Concert for de Fattige, Bergen 1809.

³ Vedlagt er et Manuskript betitlet: „En Tale mod Fornuften ved I. N. Brun Biskop i Bergens Korskirke 1ste Søndag i Advent den 3^{die} December 1809 til at indvie den saa kaldte Stölens Kirkegaard. Da residerende Capellan h. Christen Brun havde prædiket høymæsse, gik hans Fader strax op paa Prædike-Stoelen Og holdte derfra denne Tale.“ – Talen synes ikke trykt, men paatænkes udgivet af nærværende Udgiver.

⁴ Jvfr. Hebr. 4, 14. – Sin Forstaaelse og Sympati for Grundtvig har Brun ogsaa udtalt i sit Brev af 25. Februar 1812 (Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, I, 62–63). Ved Bruns Død besang Grundtvig den afdøde Kirkemand i Digtet „Johan Nordahl Bruns Amindelse“, trykt i Bergen 1817. Det hedder bl. a. her om Bruns Navn: „Nej! som en venlig Stjerne, | Det blinker over Bjerg, | Forlyster Venner gjerne | Forfærder Trold og Dværg.“